

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ-
OBOR SOCIOLOGIE
SOC106 METODOLOGIE SOCIÁLNÍCH VĚD

Vedoucí týmu: Martin Fiala, UČO: 182837
email: 182837@mail.muni.cz

Členové týmu: Monika Vrtělová, UČO: 104450,
email: 104450@mail.muni.cz

Tomáš Ehrenberger, UČO: 170281
email: 170281@mail.muni.cz

PŘEDMĚT VÝZKUMU (téma jako uvažovaný titul práce).

MEZIETNICKÉ VZTAHY V ČR.

IDENTIFIKACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

Základním sociálním problémem je vztah majoritní české populace a rómského etnika a vztah majoritní české populace a maďarského etnika. Dále nás zajímá vliv dosaženého stupně vzdělání u Čechů na tento vztah.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA

- Jaký je charakter vztahu příslušníků národnostní menšiny Romů s Čechy v ČR?
- Jaký je charakter vztahu příslušníků národnostní menšiny Maďarů s Čechy v ČR?
- Jaké jsou důsledky společenské integrace/izolace těchto národnostních menšin na vztah s českou společností?
- Jaký důsledek má na tento vztah stupeň dosaženého vzdělání u příslušníků české společnosti?

KONTEXT DANÉHO TÉMATU

Vybrali jsme si toto téma, protože je podle nás velice aktuální. V této globalizované době se totiž etnika mísí a často mezi sebou splývají.

Rádi bychom sledovali počty mezietských sňatků, způsoby ekonomické aktivity u jednotlivých národností, jejich náboženství, dosažené vzdělání atd. Dále nás zajímá otázka ohledně způsobu bydlení a materiální situace. Upoutává nás také problematika mezietských přátelství, znalost jazyka atd.. Chtěli bychom se také dozvědět, jak moc jsou různá etnika u nás izolovaná (Romové, Maďaři), a jestli jsou u Čechů proto neoblíbená.

Domníváme se, že toto téma se hodí pro sociologický výzkum, protože se zabývá otázkami, která poté mohou pomoci dané minoritní skupině začlenit se do majoritní společnosti. Jednotlivá etnika mohou změnit pohled na ostatní skupiny při odkrytí tohoto tématu. Myslíme, že pomocí toho výzkumu by bylo možno změnit všeobecně přijímaný pohled na daná minoritní etnika.

ÚČEL VÝZKUMU

Účelem výzkumu je poskytnout taková data, která umožní členům jednotlivých národnostních menšin žijících v ČR zlepšit svoji společenskou situaci upravením svého vztahu k majoritní české společnosti. Dále potom mohou být výstupy našeho výzkumu užitečné také pro plánování politiky státních i nestátních institucí a organizací. V neposlední řadě je cílem našeho šetření také obohacení sociologického vědění jako takového.

VÝZKUMNOU JEDNOTKU budou tvořit:

1. Romská národnostní menšina v ČR
Maďarská národnostní menšina v ČR
Příslušníci české národnosti v ČR (popř. i moravské, slezské)
2. Češi s dosaženým základním vzděláním (vzorek)
Češi s dosaženým středním nebo středním odborným vzděláním (vzorek)
Češi s dosaženým vyšším odborným vzděláním (vzorek)
Češi s dosaženým vysokoškolským vzděláním (vzorek)

Výhoda této volby spočívá v bodě 1. ve snadné dostupnosti pramenů (konkrétně výstupy Českého statistického úřadu) a možného pokrytí širokého spektra etnik. Nevýhodou pak může být právě odkázanost na tyto prameny spojená s vysokou náročností (prakticky nemožností) získat data v bodě 1. vlastním šetřením.

V bodě 2. budeme získaná data zobecňovat na celou ČR. To může být považováno za zkreslující.

VÝZKUMNÁ STRATEGIE

Prameny:

Náš výzkum se zakládá jednak na pramenech zveřejňovaných Českým statistickým úřadem (zejména Sčítání lidí, domů a bytů 1991 a 2001) a jednak na datech získaných vlastním standardizovaným dotazníkovým šetřením.

Příklad otázek dotazníkového šetření k výzkumu postojů Čechů k romské a maďarské národnostní menšině v ČR :

- *Vzal/a byste si Roma/Romku? (Maďara/Maďarku)*
- *Máte nějaké přátele mezi Romy? (Maďary) Pokud ne, dokážete si představit, že byste nějaké měli?*
- *Myslíte si, že by se měli Romové (Maďaři) na území České republiky kulturně přizpůsobit Čechům?*
- *Vadilo by vám pracovat na pracovišti s Romem/Romkou? (Maďarem/Maďarkou)*
- *Přál/a byste si poznat více Romů? (Maďarů)*

METODY VÝZKUMU

1. Srovnávací analýzou dat Českého statistického úřadu stanovíme stupeň integrace vybraných etnik do majoritní české společnosti, popř. stupeň izolace těchto etnik. Budeme srovnávat výsledky Sčítání lidu, domů a bytů z let 1991 a 2001 abychom získali informace o životních strategiích Čechů, Romů a Maďarů v ČR. Zaměříme se především na vyznávaná náboženství, stupeň dosaženého vzdělání, způsob ekonomické aktivity, způsob bydlení, materiální situaci a počty národnostně smíšených náboženství (kategorie přežaty z materiálů Českého statistického úřadu dostupných na internetové adrese <http://www.czso.cz>)

Čím více se budou údaje pro romskou a českou národnost a maďarskou a českou národnost přibližovat, tím vyšší je stupeň integrace dané národnosti do majoritní společnosti. Naopak čím více se budou tyto údaje rozcházet, tím vyšší je izolace minoritního etnika vůči majoritní společnosti.

2. Pomocí dat ze standardizovaného dotazníkového šetření budeme potom určovat míru náklonnosti většinové české společnosti k romské a maďarské menšině.

Mezi výsledky obou analýz se potom pokusíme nalézt kauzální korelace, které předpokládáme, a jejich míru.

Zvolená strategie má největší výhodu v nízké nákladnosti a jednoduchosti výzkumu, postihujícího dostatečně široké množství respondentů pro zobecnění závěrů.

KLÍČOVÉ KONCEPTY

Etnickou menšinou se dle zákona 273/2001 o právech příslušníků národnostních menšin rozumí „*společenství občanů České republiky, žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšímu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny*“.

Tato definice je také relevantním konceptem pro naše výzkumné účely

Izolaci minoritního etnika rozumíme v našem výzkumu izolaci sociálního charakteru, ve smyslu odloučení příslušníků určitého minoritního etnika od majoritní společnosti

Majoritní společnost (majorita, většina): kvantitativní kategorie, která označuje větší počet prvků nebo jedinců oproti jiné skupině nebo skupinám. Nejčastějším určujícím znakem je etnikum, náboženství, věk apod. V naší práci je rozhodujícím znakem většiny etnická/národnostní příslušnost.

Izolace/integrace národnostní menšiny do majoritní společnosti: stupeň podobnosti životních strategií národnostních menšin a minority (viz. metody)

OPERACIONALIZACE KONCEPTŮ

-klíčové koncepty budeme operacionalizovat v dimenzi dosaženého stupně vzdělání

-indikátory pro koncept izolace minoritního etnika: rozdílnost v životních strategiích (viz. Metody)

-indikátory pro koncept majoritního etnika v ČR

- lidé s dosaženým základním vzděláním
- lidé s dosaženým středním nebo středním odborným vzděláním
- lidé s dosaženým vyšším odborným vzděláním
- lidé s dosaženým vysokoškolským vzděláním

Pracovní hypotéza: *Čím jsou příslušníci národnostních menšin méně integrováni do České společnosti, tím spíše k nim Češi zaujímají negativní postoj. Přitom Češi s vyšším stupněm vzdělání jsou tolerantnější a přístupnější vůči minoritnímu etniku.*

Teoretická hypotéza: *Vyšší stupeň integrace národnostních menšin do české společnosti vede k lepším vztahům Čechů k těmto národnostním menšinám. Také vyšší stupeň nabytého vzdělání Čechů vede k lepším vztahům k těmto národnostním menšinám.*

PŘEHLED ODBORNÉ LITERATURY K PROBLÉMU

Alcoff, L. M., Mendieta, E. 2003. *Identities : race, class, gender, and nationality*. Malden: Blackwell

Barša, P. 2003. *Politická teorie multikulturalismu*. CDK

Barth, F. 1969. *Ethnic groups and boundaries. The social organisation of culture difference*. Bergen: Universitets Forlaget

Bolaffi, G. 2003. *Dictionary of race, ethnicity and culture*. London: Sage

Bouček, S. 2003. *Český pohled na Vietnamce*. Praha: Etnologický ústav AV ČR

Cizinci v České republice: Foreigners in the Czech Republic: 2002. Praha: Český statistický úřad, Scientia, 2002. 221 s.

Eriksen, T., H. 1993. *Ethnicity and nationalism. An anthropological perspective*. London: Pluto Press

Gabal, I. 1999. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G

GAČR. 2001. *Mezietské vztahy a problematika multikulturní společnosti*. Praha: UK

44/98/1117 IZV

Hrubý, K., Bouček, S. 2001. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století*. Praha: UK ve spolupráci s Etnologickým ústavem

Jeřábek, R., Maur, E., Štika, J., Vařeka, J. 2004. *Etnografický a etnický obraz Čech, Moravy a Slezska (1500-1900). Národopisné oblasti, kulturní areály, etnické a etnografické skupiny: Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska*. Praha: EÚ AV ČR

Mansfeldová, Z., Tuček, M. 2002. *Současná česká společnost: sociologické studie*. Praha Sociologický ústav Akademie věd České republiky

Mareš, M. 2004. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury

Navrátil, P. a kol. 2003. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál

Nekvapil, J., Leudar, I. 1998. *Presentations of Romanies in mass media*. In: *Národnostní menšiny a majoritní společnost v České republice a v zemích střední Evropy v letech XX. století*. Opava: Slezský ústav Slezského zemského muzea, Praha: Dokumentační a informační středisko Rady Evropy. Str. 265-270

Šatlava, L. 2001. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Cargo Publisher

Šišková, T. 2002. *Menšiny a migranti v ČR*. Praha: Portál

Šmídová, O. 1992. *Jak vidíme Němce a sami sebe*. Praha: S-Obzor

Šmídová, O. 2001. *Zdi a mosty: Česko-romské vztahy*. Praha: ISS FSV UK a Sdružení Biograf

Taylor, Ch., Gutmannová, A. 2001. *Multikulturalismus: zkoumání politiky uznání*. Praha: Filosofia

Uherek, Z. 2002. *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*. Nepublikovaná výzkumná zpráva. Praha: Etnologický ústav AV ČR

Uherek, Z. 2003. *Cizinecké komunity a městský prostor v České republice*. Sociologický časopis, v tisku